

Nye tider

Grund- lovsdag i Grønland

Den 5. juni 1953 var en festdag i Grønland. Dannebrog vajede i byerne, og alle havde fri fra skole og arbejde. I Godthåb (Nuuk) gik byens foreninger i parade med bannere, og sangkoret sang både den grønlandske og den danske nationalsang: "Nunarput" og "Der er et yndigt land". I Sukkertoppen (Maniitsoq) fik børnene godter, mens der var kaffebord til de voksne. Borgerne i byerne samledes på de højtideligste pladser: i Narsaq på plænen foran kirken, i Julianehåb (Qaqortoq) ved kommunens flagstang, i Egedesminde (Aasiaat) på kanonadepladsen og i Godthåb ved seminariet. Her var der offentlige møder, og politikere og repræsentanter for myndighederne holdt taler.

Der kom endda et telegram fra kongen, der ønskede hjertelig tillykke med, at Grønland nu var blevet en del af Danmarks Rige. Det virkede formentlig dybfølt på befolkningen, der ikke havde glemt hans historiske besøg året forinden. Det var det andet kongebesøg i Grønland nogensinde og markerede det moderne Grønlands begyndelse. Og det var Grønlands første grundlovsdag.

Den vel nok fremmeste forkæmper for Grøn-

**Den 28. maj 1953
gik danskerne
til valglokalerne
for at stemme om
grundlovsændringen.
Det førte til, at
Grønland efter valget
i september fik to
mandater i Folketinget.
|| Erik Gleie/Ritzau
Scanpix**

lands nye status var seminarielærer Augustinus ”Augo” Lyng (1899-1959), der i sin tale sagde:

”I dag oprandt dagen, som vi har set hen til med store forventninger. Hans Majestæt Kongen har i dag underskrevet den nye grundlov, som omfatter Grønland. Nu er Grønland en del af Danmark, og den 200-årige kolonitilstand er forbi. Formynderskabets tid er forbi, fra nu af er Grønland ligestillet med andre dele af det danske rige [...] I dag er Danmark udvidet næsten helt til Nordpolen, og Grønland er udvidet til Sønderjylland. Fra nu af er vi eet folk, vi er samme land og deler samme skæbne. Grønland og Danmark, der af naturen er kontraster, er nu en politisk enhed”.

Med Danmarks Riges Grundlov af 5. juni 1953 blev Grønland en integreret del af Danmark. For klarhedens skyld fik Grundloven en ny § 1, der slog fast, at

den gjaldt for alle dele af Danmarks Rige. Som Færøerne fik Grønland to pladser i Folketinget. Men hvor Færøerne i 1948 havde fået udvidet hjemmestyre, gik Grønlands skridt i modsat retning. De grønlandske politikere ønskede at blive en ligeberettiget del af det danske rige. Grønland blev et amt, formelt set ikke anderledes end Bornholm eller Vejle. På lige fod med ethvert andet dansk amt – i virkeligheden en smule overrepræsenteret i forhold til befolkningsstørrelse – fik Grønland gennem sine folketingsmedlemmer indflydelse på Danmarks Rige.

På denne forfatningsmæssige baggrund skulle grønlænderne gå fremtiden i møde. Kredsdommer Peter Nielsen beskrev i sin tale den store bedrift og den markante politiske sejr:

”Med basis i den nye grundlov har vi i dag fået samme ret, som andre statsborgere i det danske rige med hensyn til menneskerettigheder. Herefter kan vi tage opgaverne op i vort land ikke som en kolonibefolkning, men som rigets egne borgere. Grønlænderen har fået sin ret, han er sikret frihed til selv at tænke, tale, skrive og handle, fordi grundloven nu også gælder for Grønland, vi er ligestillede, og lad os ikke glemme, at vi er ligestillet med de højest udviklede folk i verden, men det betyder ikke, at vi allerede har de goder, som denne ligestilling medfører, og det er denne opgave, som dukker op i dag, den skal løses gennem vore folkevalgte repræsentanter i Danmarks folketing. Vi ved, at vi ikke kan aflægge vore nationale særegenheder og behøver heller ikke at gøre det, det er netop dem, som vi særligt skal holde i ære, fordi vi har samme statsborgerret”.

Det ulige forhold mellem grønlænder og dansker var formelt udjævnet, og den grønlandske befolkning var nu rigets borgere. At Grønland i 1953 fik

Under adskillelsen fra Danmark 1940-1945 forsynede USA Grønland med varer, og grønlænderne blev introduceret til den amerikanske forbrugskultur. Satirisk illustration fra 1945.
 || Aage Lundvald/
 Svikmøllen

status af dansk amt, er en milepæl i grønlandsk – og dansk – historie. Dermed var Grønland ikke længere en koloni eller med Forenede Nationers ord et "ikke-selvstyrende område". Landet indgik nu i Danmarks Riges Grundlov, som Grønlands politiske udvikling siden har taget udgangspunkt i.

Integreringen i Danmarks Riges Grundlov blev i 1953 mødt med glæde, begejstring og fejring, men kritikere har senere kaldt beslutningen en spændetrøje og et redskab til at fortsætte dansk kolonialisme i Grønland. Et grønlandsk ønske om ligestilling i Danmarks Rige forvandlede sig mellem 1953 og i dag til et ønske om øget selvstyre, og i 2017 viste en meningsundersøgelse, at 67 % var for selvstændighed. På den måde er opfattelsen af integreringen blevet udfordret. Hvad var det egentlig, der skete med Grønland på grundlovsdag i 1953? Og hvorfor?

Grønland udgør 98 % af kongeriget Danmarks samlede areal. Suveræniteten over verdens største

ø har stor betydning for kongerigets diplomatiske slagkraft i international sammenhæng. Man har ofte talt om, at Danmark har mulighed for at spille 'Grønlandskortet', for når man tillod USA at opføre militære installationer i Grønland, stod man bedre i forhandlinger med USA og NATO. Siden 1700-tallet har dansk tilstedeværelse præget udviklingen, og Grønland er på den vis også et stykke dansk kulturhistorie. Netop Grønlands integrering i Danmark i 1953 er en hjørnesten i historien om Grønlands politiske og kulturelle tilknytning til Danmark. Grønlandske og danske politikere måtte beslutte, hvad Grønland og grønlændere var, og hvordan landet passede ind i det Danmark, der siden nederlaget i 1864 havde levet på minderne om fordums storhed og nu betragtede sig selv som en lille nationalstat.

Begivenheden danner rammen om en både grønlandsk og dansk diskussion om, hvilken betydning Danmark – kulturelt og politisk – skulle have for Grønland. Det er historien om, hvordan et ganske andet Grønland blev til det moderne Grønland. Det er fortællingen om et Grønland, der stadig i høj grad var et traditionelt inuitisk og i mindre grad dansk påvirket samfund, og på den anden side fortællingen om et Grønland, hvor byerne stadig havde danske navne: Godhavn (Qeqertarsuaq), Christianshåb (Qasigiannguit) og Egedesminde.

Grønlands integrering i Danmark i 1953 er ikke kun en skelsættende begivenhed i Grønlands politiske historie, men også en begivenhed, der har været tolket på mange forskellige måder. Også politisk. Bogen er derfor heller ikke kun en historie om den ene begivenhed, men også om forhistorien, eftervirkningerne og erindringerne. Det er med andre ord en fortælling om nationalfølelsens, historieopfattelsens og fremskridtshåbets betydning for et lands politiske udvikling.

**Grafitminen ved
Amitsoq var virksom
fra 1915 til 1924. Den
var et eksempel på
forsøgene på at finde
nye indtægtskilder, der
især prægede de første
årtier af 1900-tallet.
|| Arktisk Institut/
Ukendt fotograf**